

Federalismens påverkan på den tjetjenska konflikten

Dag Håkansson
Anna Stina Nilsson

Abstract

Uppsatsen diskuterar federalismen och de för- och nackdelar den kan innebära i ett område som är etniskt delat. Vi har valt att titta närmare på Tjetjenien och hur Rysslands federala politik har haft en inverkan på konflikten där. Uppsatsens centrala moment är federalismens möjliga konfliktlösande egenskaper och hur detta har påverkat kriget i Tjetjenien, och den decentralisering och centraliserings politik som Ryssland fört och dess effekter på konfliktförloppet. Vi säger inte att federalismen är den enda konfliktorsaken i Tjetjenien, men den har enligt oss spelat en roll i utvecklingen. Våra resultat är att Tjetjenien har påverkats av den ryska politiken som förts, samtidigt som federalismen inte alltid fungerar som en universallösning på konflikter med etnisk karaktär.

Nyckelord: Federalism, Ryssland, Tjetjenien, Konflikt.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering	1
1.2	Metod och syfte	1
1.3	Material	2
1.4	Disposition	3
2	Federalism	4
2.1	Federalism i Ryssland	6
3	Kriget i Tjetjenien	9
3.1	Det första kriget.....	9
3.2	Det andra kriget.....	10
3.3	Tjetjenien idag.....	12
4	Analys	14
4.1	Slutsats	16
5	Referenser	17

1 Inledning

Konflikter med etnisk bakgrund har sedan 1950-talet blivit ett allt vanligare fenomen, och efter Kalla Krigets slut har de ökat ytterligare. Många forskare anser att federalism är en lösning för stater som är etniskt delade. Ryssland är en av de största federala staterna i världen, med många olika etniciteter, språk och religioner. De flesta republiker i Ryssland lever i fred gentemot sin centralmakt, men det finns undantag. Tjetjenien har i snart 20 år utkämpat en konflikt mot Ryssland, och vi tycker det är intressant att studera vidare hur det kan komma sig att denna republik inte har kunnat leva fredligt i det federala Ryssland, som många andra ryska republiker. Vårt syfte är att titta djupare på fallet Tjetjenien och granska vilken roll dess autonoma ställning spelar i konflikten. Framförallt kommer vi att diskutera för- och nackdelar med federalism och hur federalismen ser ut i Ryssland, samt närmare studera den federala politik som Jeltsin gentemot Putin har fört, och hur det har påverkat konflikten i Tjetjenien.

1.1 Problemformulering

Vår frågeställning är som följer:

På vilket vis har federalismens mekanismer påverkat konflikten i Tjetjenien? Vilken roll har det ryska federala statsskicket haft för konflikten i Tjetjenien?

1.2 Metod och syfte

Vi kommer att genomföra en fallstudie på konflikten i Tjetjenien, med syfte att beskriva situationen och händelseförloppet och dess koppling till federalismen. Utifrån vår uppsats är det omöjligt att göra några generella drag om huruvida federalism för etniskt delade stater är att föredra, dels därför att vi inte kan på något vis isolera att det är Tjetjeniens autonoma ställning som har skapat konflikt, till skillnad från alla de andra faktorer som kan ha påverkat konflikten. Dels är det viktigt att nämna, att av Rysslands 21 republiker är Tjetjenien den enda republiken som har upplevt konflikt. I 20 fall av 21 verkar det då som om Rysslands etnofederalism fungerar (därmed inte sagt att det inte finns

självständighetsrörelser, enligt Wikipedia finns det 16 regioner i Ryssland där det finns någon form av rörelser som söker mer självbestämmande eller autonomi). Från den synpunkten kan man argumentera att oavsett hur många eller hur starka argument vi hittar för att Rysslands federala statsskick och federala politik har påverkat konflikten, är de i ett större sammanhang ändå ett spuriöst sammanhang, eftersom i 20 fall av 21, så har det federala statsskicket i Ryssland inte skapat konflikt. Med det sagt har vi ändå valt att fokusera på Tjetjenien, eftersom det trots allt är ett avvikande fall, och vi tycker att det är intressant att utifrån det diskutera för- och nackdelar med etnofederala stater, och på vilket vis den ryska politiken angående federationen har påverkat konflikten i Tjetjenien. Vår uppsats kan då ses endast som ett inlägg i diskussionen angående de svårigheter en federal stat med etniska minoriteter kan uppleva. Vårt syfte är att beskriva konflikten utifrån den politik som Jeltsin och Putin förde beträffande federationen och Tjetjenien, mot en bakgrund av hur federalism kan fungera som konfliktlösare för etniskt delade stater.

På grund av uppsatsens begränsade omfång i så väl tid som i tecken har vi gjort en del avgränsningar. Tidsmässigt har vi framförallt tittat på konflikten från Sovjetunionens fall, fram till idag. Med utgång i vår problemformulering finns det vissa faktorer som vi nämner, men som vi inte diskuterar vidare, till exempel betydelsen av nationella och etniska identiteter, islams påverkan på konflikten, och hur regionen i stort har påverkat konflikten (exempelvis oroligheter i Dagestan). När det gäller Rysslands politik har det heller inte funnits möjlighet att i detalj studera Rysslands federala konstitution, utan vi har mer försökt få en övergripande förståelse för de förändringar som har skett med federationen och vilka kan ha påverkat konfliktförloppet i Tjetjenien.

1.3 Material

Vi har till uppsatsen enbart använt oss av sekundära källor, mestadels vetenskapliga artiklar, men även böcker och internet. De internetkällor vi har använt oss av bedömer vi som trovärdiga, då det är kända och allmänt accepterade (exempelvis Dagens Nyheter, Freedomhouse och Uppsala Conflict Data Program). Detta medför att den information som vi har bearbetat och analyserat anser vi vara trovärdig och korrekt.

1.4 Disposition

Uppsatsen kommer att inledas med en diskussion kring begreppet federalism, vilka för- och nackdelar den har och hur den påverkar etniskt delade länder. Detta följs upp av hur den ryska politiken har haft för konsekvenser för federalismen i Ryssland. Därefter kommer en genomgång av kriget i Tjetjenien och hur dagens situation för den tjetjenska befolkningen ser ut. Detta följer vi upp med vår analys där vi lyfter fram olika påverknings faktorer för situationen i Tjetjenien. Avslutningsvis kommer vår slutsats där vi presenterar de slutsatser vi fått fram i vårt arbete.

2 Federalism

Länder delade av etnicitet, språk och religion har sedan 1950-talet blivit en allt större källa för konflikt. Efter krigets slut ökade de etnopolitiska konflikterna, framförallt på grund av Sovjetunionens och Jugoslaviens sönderfall. Nordirland och Sydafrika är andra exempel på länder där etnicitet skapat motsättningar, problem och politisk såväl som väpnad konflikt. I takt med denna ökning, ökade även intresset för problematiken kring etnicitet. Forskare har de senaste åren lagt ner mycket energi på att diskutera på vilket vis länder med olika etniska majoriteter och minoriteter bör styras för att undvika orättvis behandling, diskriminering och konflikt (Bogdanor 1997: 65).

Trots de uppenbara problem som etniskt delade länder skapar, finns det exempel där man lyckats lösa det på fredlig väg, till exempel Schweiz och Belgien. Ett gemensamt drag de bägge länderna har, är att de har använt sig av någon form av maktdelning. Vernon Bogdanor menar att ett institutionellt instrument för maktdelning är ett effektivt sätt att skydda minoriteter, och att maktdelning är det bästa sättet för att skapa politisk stabiliteten i etniskt delade samhällen (Bogdanor 1997: 66). Även Arend Lipjhardt förespråkar maktdelning som en högst användbar lösning för etniskt delade samhällen (Lipjhardt 2004: 96). Han menar att det finns en bred, om än inte absolut, uppfattning bland forskare om att maktdelning och grupp autonomi behövs ifall ett demokratiskt styre ska kunna etableras i ett delat samhälle. Maktdelning betyder att alla större sociala grupperingar i samhället får representeras och delta vid det politiska beslutsfattandet, medan gruppautonomi i Lipjhardts definition är att gruppen har auktoritet att styra över sina egna interna affärer, framförallt utbildning och kultur (Lipjhardt 2004: 97). Maktdelning är inte bara ett begrepp inom akademien, utan har länge fungerat som konstitutionell lösning för samhällen med olika etniska grupperingar, som till exempel Kanada, Österrike, Colombia, Cypern, Indien och Libanon.

I vår uppsats kommer vi att fokusera på hur federalism fungerar som en lösning för stater med etniska minoriteter, som till exempel Ryssland. Federalism kan definieras som en form av styrelseskick med flera nivåer, vilken delar suveränitet och makt mellan olika regeringar, inom en och samma stat (Hague & Harrop 2007: 282). Lipjhardt argumenterar för att om ett land har geografiskt delade etniska grupperingar, så är ett federalt system ett utmärkt alternativ som statskick (Lipjhardt 2004: 104). Bogdanor menar att när olika grupperingar är territoriellt koncentrerade är det naturligt att skapa en federal stat där regionala eller lokala parlament kan få autonomitet och visst självstyre. På detta viset kan olika språk, etniciteter eller religioner samexistera, och genom en decentralisering

av makten finns det ett större utrymme för den lokala och regionala nivån att uttrycka sina åsikter (Bogdanor 1997: 67).

Dock är ett federalt system mycket mer komplext att genomföra, än ett enhetligt styrelseskick. I praktiken fungerar ett federalt system sällan efter de juridiska principer eller institutionella strukturer man valt, utan snarare efter den ansamling av politiska krafter vilka styr inom staten (Bogdanor 1997: 67). Cornell påpekar i motsats till tidigare forskare att territoriell autonomi tvärtom kan främja etnisk mobilisering, skapa ökade krav på självstyre och även väpnad konflikt. Från 1960-talet fram till 1990-talet var litteraturen kring ämnet till största delen positiv, men utvecklingar på senare år visar att etnofederala strukturer inte alltid effektivt kan förhindra etnisk konflikt, tvärtom kan federala stater under vissa omständigheter verka i motsatt riktning (Cornell 2002: 247).

En etnofederal stat består av olika nationella samhällen eller republiker, vilket möjliggör samexistensen av olika nationella identiteter inom samma stat. Dessa nationella identiteter, eller folk, har inte en egen suveränitet eller en egen internationell juridisk identitet, utan dessa faller under den centrala makten. Vissa republiker inom en federal stat kan vara erkända som subjekt inom internationell lag, men endast om den federala konstitutionen säger det, och endast inom vissa områden (Coppieters 2001: 75). Etnofederalism är ett sätt att balansera rätten till självbestämmande för republikerna inom den federala staten, med principen om territoriell integritet för den federala staten (Coppieters 2001: 86).

Vissa forskare menar att kollapserna av Jugoslavien, Tjeckoslovakien och Sovjetunionen berodde på dess etnofederala karaktär. All tre fall upplevde en försvagning av dess centrala statliga struktur, följt av en upplösning, vilken var tätt sammanlänkad med politisk taktik från olika nationella eliter från olika etniska republiker, med målet att röra sig bort från statens centrum. I Sovjetunionens fall var det centrifugala tendenser i de Baltiska staterna, Kaukasus, såväl som i Ryssland själv, som bidrog till dess fall (Cornell 2002: 248). Erfarenheten visar även att många federationer har konfronterats med separatist rörelser, vilka motsätter sig de restriktioner av suveränitet, som den federala staten innebär (Coppieters 2001: 86). Dock har dessa rörelser misslyckats med att få tillräckligt mycket stöd i västliga demokratiska federationer, som till exempel Spanien och Kanada. Däremot har liknande rörelser skapat större problem i Östeuropa, som nämnts tidigare (Coppieters 2001: 86). Coppieters menar att det finns två huvudorsaker till varför de Östeuropeiska federationerna inte varit lika stabila som de Västeuropeiska motsvarigheterna. Etnofederationer kräver en stark institutionell kapacitet för att kunna översätta politiska behov till ett legalt ramverk. Detta kan bli svårt att uppnå i länder där staten och lagen har tolkats som verktyg för att tjäna behovet av kollektivet. Den kommunistiska ideologin såg staten och lagen som instrument för de olika klassernas intressen, medan de från ett nationalistiskt synsätt är betraktade som ett sätt att upprätthålla nationellt självbestämmande, och en kombination av dessa bägge synsätt kan vara svår att hantera inom en federation. Den federala idén om delad suveränitet mellan alla republikerna krockar även den med de sovjetiska idéerna om ett

diktatorskap över proletärerna, vilka inte alls ville dela suveränitet och utövandet av makt med "petty-bourgeois" nationalisterna. Det kommunistiska partiets idé om sig själva som det enda ledande och bestämmande partiet, kontrasterade mot de federala idéerna om självstyre för republikerna (Coppieters 2001: 86). Dessa bägge orsaker kan vara en anledning till varför de federala staterna i Östeuropa föll.

Svante Cornell menar att etnisk mobilisering av minoriteter i multietniska stater ofta har lett till krav på självstyre eller territoriell autonomi. I områden där minoriteter är i majoritet är en separat stat ett rimligt mål, och territoriell kontroll blir ofta en tvistefråga. Regional koncentration av minoritetsgrupper är även en kraftfull faktor för storskaligt etniskt våld. (Cornell 2002: 245). Ted Gurr argumenterar för att förhandlad regional autonomi är ett effektivt sätt att lösa etnopolitiska krig. Ett exempel på detta är Baskien, vars krav på självständighet underminerades när den nya demokratiska regeringen i Spanien gav Baskien, Katalonien och Galicien regional autonomi (Gurr 1994: 366). Kjell-Åke Nordquist är inne på samma spår, när han säger att autonomi, vilket han definierar som en självstyrande inomstatlig region, är en både teoretisk och praktisk lösning på en inbördes väpnad konflikt (Nordquist 1998: 59). Förespråkare för en sådan etnofederalism menar att autonomi är en effektiv konfliktlösningens mekanism och att fortsatt federalisering av multietniska stater längs med etniska linjer kommer att hjälpa att förhindra etnisk konflikt. Etnofederalism har till och med karaktäriserats som en "cure-all" lösning för etniska spänningar (Cornell 2002: 247). Cornell, som har studerat konflikter i Georgien med dess fem minoriteter, kopplat till maktdelning och autonomitet, drar slutsatsen att föresatsen att förhindra etnisk konflikt genom lösningar baserade på maktdelning längs med etniska linjer inte alltid är att föredra. Institutionell och territoriell maktdelning för etniska minoriteter kan skapa en motsatt effekt än den tänkta, och kan istället öka risken för en konflikt mellan minoriteten och den centrala regeringen. Detta betyder inte att autonomi automatiskt skapar konflikt, snarare att det finns ett starkt kausalt samband mellan autonomi och både en minoritets önskan och framförallt dess kapacitet att göra revolt (Cornell 2002: 275-276).

2.1 Federalism i Ryssland

Den Ryska federationen är en federal republik bestående av 89 territoriella och administrativa enheter, varav 21 är republiker, 6 territorier (kraj), 49 regioner (oblast), 10 autonoma kretsar (okrugs), 1 autonomt län och två federala städer (www.gks.ru). Dessa är underordnade sju federala stordistrikt. Republikerna och de autonoma kretsarna är införda för att skydda och ge landets minoriteter visst självbestämmande, medan de andra är rent administrativa enheter. Vart och ett av subjekten är representerade av två ledamöter vid federationsrådet, vilka bland

annat är med och bestämmer om undantagstillstånd, användning av militären och godkännande av budgeten (Landguiden). Befolkningen i Ryssland består av till 79,8 % ryssar, 3,8 % tatarer, 2 % ukrainare, 1,2 % bashkirs, 1,1 % chuvash, 0,9 % tjetjener och 0,8 % armenier (www.gks.ru).

Rysslands federalism grundar sig på många olika faktorer; Rysslands storlek, ekonomi, klimat, geografiska skillnader mellan regioner och det stora antalet olika etniska grupper. På grund av de förutsättningarna ger federalism möjligheten för den ryska politiska eliten att föra samman etniska grupper och regioner under en övergripande styrande struktur (Kaloudis 2007: 140). Problemet ligger inte i valet mellan federalism eller inte, utan i att hitta en balans mellan regionerna och centralmakten i Ryssland. Denna balans har sett olika ut, från tiden efter Sovjets fall med Jeltsins idéer om större självbestämmande för regionerna, och Putins förslag om att stärka centralmakten. Konstitutionen i Ryssland gör dessvärre denna balans svår, då den inte tydligt klargör förutsättningarna för federationen (Kaloudis 2007: 141). Otydligheten kan bli ett problem för freden inom federationen då regioner som Tjetjenien fortsätter att hävda sin självständighet, samtidigt som centralmakten försöker centralisera styrandet.

Detta visade sig i början av Jeltsins tid vid makten, då det fanns en stark vilja att decentralisera makten i Ryssland ut till regionerna. Många observatörer påpekade dock att decentraliseringen var ineffektiv och kantad av separatism, vilket skapade problem för utvecklingen och moderniseringen av Ryssland. Effekterna av decentraliseringen blev oklarhet i maktdelningen inom federationen, att regioner aktivt struntade i konstitutionen, samtidigt som regionerna fick en ojämlikhet i relationerna till centralmakten (Chebankova 2008: 992).

I ett försök att stärka federationen inrättade Jeltsin 1991 två organ; presidentens representanter och regionala guvernörer. Detta var en centralisering av makten i federationen eftersom det var president Jeltsin själv som enbart kunde utnämna guvernörerna och representanterna (Ross 2003: 32). Förändringen för federationen kom 1996 då Jeltsin valde att låta de regionala guvernörerna komma till makten genom val ute i regionerna. Konsekvensen blev att Jeltsin själv inte längre kunde kontrollera vem som utnämndes till guvernör, utan att manipulera valen. Guvernörernas maktfaktor ligger i att de äger kontrollen över utnämmandet av cheferna inom de federala organen som finns i deras region (Ross 2003: 32).

Sedan president Putins övertagande av makten i Ryssland 2000 har federationen förändrats avsevärt, eftersom många trodde att om inget gjordes åt det federala systemet så skulle Ryssland kollapsa in i anarki och etniska konflikter (Ross 2003: 31). De primära mål som Putin hade var tydliga - skapa en enad ekonomi, rättsväsende och säkerhet inom federationen, samt att stärka den federala regeringens maktutövande över regionerna i Ryssland (Ross 2003: 32). Detta skiljer sig betydligt från hur man såg på federationen under Jeltsins tid vid makten. Mycket av denna skillnad beror på att efter Sovjets fall, ansågs decentralisering vara det bästa sättet för Ryssland att ta sig in i framtiden. Jeltsins citat från 1990 "Take as much sovereignty as you can swallow", gör de då rådande förutsättningarna inom federationen tydliga (Chebankova 2008: 992).

Putin tog fram sex konkreta förslag i centraliseringen av makten; 1. Skapandet av sju nya federala stordistrikt 2. Reform av förbundsrådet 3. Skapandet av ett nytt statsråd 4. Möjligheten för presidenten att avfärda regionala guvernörer och regionala församlingar 5. Möjligheten för regionala guvernörer att avsätta kommunala tjänstemän, och 6. Få regionernas och republikernas lagar att överrensstämma med den Ryska konstitutionen (Ross 2003: 34). I skapandet av sju stordistrikt på punkt ett så var anledningen bakom detta att Putin behövde återta kontrollen över federala myndigheter som fanns i regionerna, då guvernörer och presidenter i de olika republikerna och regionerna tagit över makten (Ross 2003: 34). I uppdelningen av distrikten togs ingen hänsyn till de olika etniska grupper som finns i Ryssland utan gränserna för distrikten sattes efter Rysslands militärdistrikt. Samtidigt så blev distrikten specifikt uppdelade så att inte en etnisk tillhörighet enbart fanns representerad utan en blandning av etniska grupper fanns inom distriktet (Ross 2003: 34).

En reformation av förbundsrådet var också enligt Putin nödvändig. Reformationen går ut på att ta bort guvernörers och ordförandena för de regionala församlingarnas rätt att per automatik sitta i parlamentets övre kammare. Istället så ska dessa representanter väljas och avsättas av de regionala församlingarna och parlamenten (Ross 2003: 38).

Den avslutande reformen som Putin tog fram för federationen rör de regionala lagarna som inte alltid stämmer överens med de federala. Av de 44 000 regionala lagarna som skapades mellan 1995-97 strider nästan hälften av dem direkt mot Rysslands konstitution och den federala lagstiftningen (Ross 2000: 408). Av de 300 000 normativa lagar som instiftats i regionerna fram till 2001 så räknar man med att ungefär en fjärdedel (70 000) direkt strider mot Rysslands federala lagar och konstitution (Ross 2003: 41). Detta skapar problem och en ohållbar situation för centralmakten i Ryssland, då de lagar som finns inte efterlevs ute i regionerna, och kampen mellan decentralisering och centralisering blir tydlig.

3 Kriget i Tjetjenien

Tjetjenien är en autonom delrepublik i Ryssland som ligger i Norra Kaukasus, i det södra federala distriktet. Under Sovjettiden bestod ungefär 23 % av Tjetjeniens befolkning av ryssar (resten var tjetjener), men i slutet av 1990-talet hade den siffran sjunkit till cirka 5 %. Tjetjenien är den delrepublik i Ryssland, vars konflikt har fortsatt även efter Sovjetrepublikens fall och den ryska federationens födelse. Undantaget är grannrepubliken Dagestan där islamistiska utbrytarrörelser orsakade konflikt i slutet av 1990-talet (Uppsala Conflict Data Program: 2).

Den väpnade konflikten i Tjetjenien daterar ända tillbaka till de ryska tsarernas tid, när Ryssland erövrade Kaukasus från det som förut var Persien. Efter Oktoberrevolutionen i Ryssland 1917 upplevde Tjetjenien en kort period av självständighet, innan det 1922 blev en sovjetisk republik under namnet Chechen-Ingush (BBC News). Under andra världskriget försökte nazisterna närma sig folken i Kaukasus, genom att spela på deras motvilja mot det sovjetiska styret, och lovade dem både religionsfrihet och rätt till att använda sina egna språk, men tjetjenerna var inte intresserade av deras erbjudanden (Dunlop 1998: 58). Trots detta blev nästan en halv miljon tjetjener deporterade till Kazakstan och Kirgistan eftersom Stalin ansåg att de hade samarbetat med de tyska nazisterna (Freedomhouse, Dunlop 1998: 67). Tjetjenerna sattes i arbetsläger och Stalins Gulag och fick inte återvända förrän 1957. Under tiden hade det ryska kommunistiska styret gjort sitt bästa för att suddas ut Tjetjenien från kartan, genom att helt enkelt dra om gränserna i regionen (bland annat blev Georgien och Dagestan större). Man skapade även en ny oblast, Grosnyia Oblast, samtidigt som man döpte om distriktet i området som hade tjetjenska namn, till ryska namn (Dunlop 1998: 73).

3.1 Det första kriget

När Sovjetunionen föll 1991 förklarade en före detta Sovjetisk general i flygvapnet, Dzhokhar Dudayev, Tjetjenien som en självständig republik. Dudayev hade samma år blivit vald till Tjetjeniens president av det tjetjenska folket, och trots flera inviter från Ryssland att bli en republik i det nya federala Ryssland, vägrade Dudayev gå med på något annat än fullständig självständighet (UCDP). Moskva svarade med att skapa en ekonomisk blockad mot Tjetjenien och flög ner tjänstemän från det ryska inrikesministeriet till Groznyj. Dudayev replikerade

genom att skickade hem de ryska byråkraterna med buss (BBC News). Istället började Ryssland att samarbeta och assistera de tjetjener vilka var i opposition mot Dudayev, vars styre blev allt mer präglad av korruption och kriminella gäng och klaner (Freedomhouse). I december 1994 sände den dåvarande ryska presidenten Boris Yeltsin ryska trupper till Tjetjenien och startade en fullskalig militär offensiv, framförallt mot huvudstaden Groznyj. Dock blev utfallet inte som Yeltsin väntat sig, och på grund av dålig planering och ett hårt motstånd från tjetjenska rebeller, drog kriget ut på tiden. Allt eftersom dödsoffren steg, blev hemmaopinionen i Ryssland allt mer kritisk mot kriget i Tjetjenien (BBC). Dudayev dog av en rysk missil i april 1996, och i augusti samma år skrevs ett fredsfördrag, mycket på grund av ökat missnöje med de stora förlusterna inom den ryska armén. Det nya fredsfördraget gav Tjetjenien de facto självständighet, men inte självständighet från Ryssland. Tjetjenien blev inte heller internationellt erkänt som en egen stat, endast Kosovo och talibanregimen i Afghanistan erkände dem. I januari 1997 valde tjetjenerna en ny president, Aslan Mashkadov, i ett val som ansågs vara ett relativt fritt och rättvist val. Däremot visade det sig att Mashkadov inte var mycket till ledare, och republiken fortsatte att vara i ett tillstånd av kaos (Freedomhouse).

3.2 Det andra kriget

Mashkadov misslyckades med att kontrollera de kriminella gäng som uppstått under Dudayevs styre, och den organiserade brottsligheten, framförallt kidnappningar, blev väldigt vanlig i Tjetjenien. I augusti 1999 korsade tjetjenska rebeller gränsen in till grannrepubliken Dagestan för att stödja en islamisk rörelse som ville etablera en självständig islamisk stat i delar av Dagestan och Tjetjenien (BBC). I samma veva tappade president Maskadov allt mer av förtroendet och makten, då det påstods att mycket av de tjetjenska styrkorna kontrollerades av den islamska befälhavaren Shamil Basayev (UCDP). Sommaren 1999 skakades Ryssland av ett antal dödsbombningar, bland annat i lägenheter i Moskva, vilket den nya presidenten i Ryssland, Vladimir Putin, snabbt skyllde på de ”tjetjenska terroristerna”. I september samma år skickade Putin tillbaka de ryska trupperna till Tjetjenien, och efter urskillningslösa bombningar av landet, tvingades 200 000 tjetjener att fly landet till grannrepubliken Ingushetia. Efter att ha intagit Groznyj år 2000 fokuserade de ryska trupperna på den södra bergiga delen av Tjetjenien, där tjetjenska rebeller gömde sig. De ryska soldaterna dödade och utsatte civilbefolkningen för regelbundna övergrepp, såsom misshandel och våldtäkter (Freedomhouse). Allt eftersom kriget och våldsamteterna fortsatte, började vissa tjetjenska grupper att använda sig av terroråd. I oktober 2002 stormade de en teater i Moskva, vilket resulterade i mer än 120 personers död, när den ryska polisen använde sig av gas för att få ut terroristerna. I september 2004 attackerade

tjetjenerna en skola i Beslan, i Nordossetien, och orsakade 330 personers död, många av dem skolbarn (Freedomhouse).

Trots att ryska trupper hade kontrollen över Grosny, fortsatte kriget mot de tjetjenska rebellerna. President Putin försökte 2003 att introducera en "fredsplan", med en folkomröstning där tjetjenerna kunde rösta på en ny konstitution för en tjetjensk republik inom den ryska federationen, med viss lokal autonomi. En överväldigande majoritet röstade för förslaget, men Mashkadov fördömde omröstningen och ifrågasatte resultaten (UCDP). Ahkmad Kadyrov, utsedd av Putin att leda administrationen, vann med 96 % i ett val som hade 85 % deltagande. OSCE påpekade dock att röstare inte hade något egentligt val när det gällde vem de skulle rösta på, eftersom Ryssland hade förbjudit kandidater från den beväpnade oppositionen att ställa upp (BBC). Putins strategi var att flytta konflikten från Moskvas bord till Kadyrovs regim, och därigenom göra det till en intern angelägenhet för Tjetjenien. Dock för att inte helt släppa kontrollen så skulle Kadyrovs regim integreras i den centrala och federala byråkratin. Kadyrovs makt växte betydligt och många rebeller valde att byta sida, och Kadyrov integrerade dem i sin administration och befäste därigenom sin växande maktposition (Ware 2009: 159). Detta var en del av Putins nya handlingsplan för Tjetjenien, "Chechenisation", vilken gick ut på att man skulle flytta ansvaret för konflikten till tjetjenerna själva (Ware 2009: 157).

Vad som var anmärkningsvärt med det andra kriget i Tjetjenien var den ryska hemmaopinionens svängning i frågan, från att ha varit väldigt kritisk mot kriget under Yelstins första attack, mot att till väldigt stor del stödja Putins andra tjetjenska krig. Putin använde sig av en helt annan retorik, och refererade till kriget som en del av "kriget mot terrorism", och ett krig mot de tjetjenska terroristerna, vilket även gjorde att han fick internationellt stöd (UCDP).

Under 2004-2005 verkade det som om rebellerna växte sig starkare, och konflikten eskalerade ytterligare. Tjetjenska rebeller mördade Kadyrov i en bombattack, och Alu Alkhanov blev ny president. Dock gick de facto makten till Kadyrovs son, Ramzan Kadyrov, som inte kunde bli vald eftersom han inte var över trettio, utan fick nöja sig med premiärminister posten (Freedomhouse). I takt med att konflikten och rebellerna ökade i styrka så spred sig även konflikten över till andra delar av Kaukasien, framförallt till Dagestan och Ingushetia (UCDP). Men under 2006-2007 så lugnade situationen ner sig något, vilket resulterade i en signifikant minskning i stridsrelaterade dödsfall i Tjetjenien än tidigare år. I februari 2007 fyllde Ramzan Kadyrov trettio, och Alkhanov steg ner till förmån för honom. Kadyrovs nya hårdare politik, i kombination med att den islamiska befälhavaren Basayev dog 2006, tros vara anledningen till den ökade stabiliteten i regionen (UCDP). Kadyrov hade stöd från Kremlin, men arbetade hårt för att få stöd på hemmaplan. Han satsade på att återuppbygga centrala Groznyj, och även om Kadyrov försäkrade ökad stabilitet i landet, fanns det fortfarande kvar 50 000 ryska soldater i Tjetjenien, tillsammans med 40 000 soldater under Kadyrovs kontroll (Freedomhouse).

Under bägge krigen i Tjetjenien fanns det interna maktkamper. De tjetjenska styrkorna har sällan varit en enad armé, utan snarare många olika fraktioner vilka kämpat för ett självständigt Tjetjenien (UCDP). När Ramzan Kadyrov tog över lyckades han och hans före detta rebellarmé krossa andra separatistgerillor, med hjälp av de ryska styrkorna. Separatiströrelserna hade vid det här laget övergått från separatistströrelser till en underjordisk islamistisk rörelse utan övergripande politisk agenda. Trots Kadyrovs fortsatta hårda linje mot den islamistiska rörelsen har de fortsatt att utföra sporadiska attacker och värvat mer folk (Freedomhouse).

3.3 Tjetjenien idag

Kadyrov har fortsatt att ge sitt stöd åt Moskva, samtidigt som Putin på det viset kan fortsätta kontrollera regionen. Enligt Dagens Nyheter (16 juli 2009) fick Kadyrov fria händer från Putin att styra Tjetjenien, så länge han uppehöll en viss stabilitet i landet och fick ett slut på attackerna mot de ryska soldaterna (DN.se).

Under 2008 hölls val efter att Kadyrov tvingat igenom en ändring från tvåkammarsparlament till en kammare, då Putins United Russia Party fick 88,4 % av rösterna, medan lika Putinvänliga Just Russia Party fick 9,2 % (Freedomhouse.org). I april 2009 ansåg Moskva situationen i Tjetjenien så pass bra att man kunde avsluta sina militära aktioner mot rebellerna (BBC). Trots detta sker det våldsdåd i stort sett dagligen i Tjetjenien. Rebellgrupperna fortsätter med sina kidnappningar och våldsdåd, medan Kadyrovs egen säkerhetsstyrka, de så kallade Kadyrovtsy, tillsammans med kvarvarande ryska soldater, utsätter civilbefolkningen för övergrepp, i syfte att avskräcka dem från att hjälpa eller ansluta sig till rebellerna. Avrättningar, tortyr, försvinnanden och våldtäkter är fortfarande vanliga (Svenska Freds).

Kadyrov styr Tjetjenien nästintill diktatoriskt (DN). Väldigt få utländska journalister är tillåtna i landet, och de som får komma in är hela tiden eskorterade av militär. Anna Politkovskaya var en av de sista journalisterna som reste fritt i Tjetjenien och dokumenterade vad som pågick och vad den tjetjenska civilbefolkningen utsattes för. Hon dödades 2006, och Kadyrov har anklagats för att vara inblandad i mordet (Freedomhouse).

Putins handlingsplan ”Chechenization” skapade nya effekter i Tjetjenien - republiken har både blivit relativt stabiliserad och integrerad i federationen, men frågan är dock hur länge detta kommer att fungera (Ware 2009: 159). Användandet av Kadyrov för att stabilisera Tjetjenien kan få allvarliga konsekvenser för centralmakten i Moskva. I deras vilja att decentralisera makten ut till en ledare som är lojal till Moskva, så kan det i det långa loppet leda till att de förlorar den. Det finns en oro att Kadyrov får för mycket makt och därför kan Moskva vilja ersätta honom med en annan ledare. Samtidigt råder det en uppfattning att Tjetjenien behöver en ”strongman” som ledare, något som

Kadyrov passar in som (Dannreuther & March 2008: 105). Emellertid så är frågan om Moskva vill, vågar eller kan ersätta Kadyrov med någon annan, utan att konflikten återupptas (Dannreuther & March 2008: 107).

4 Analys

Som så många andra konflikter, så har konflikten i Tjetjenien många olika orsaker och faktorer vilka har förändrat konflikten, men vi valt att fokusera på hur det faktum att Tjetjenien är en federal republik, och hur Rysslands federala politik har påverkat förloppet och utkomsten av konflikten. För att göra detta har vi diskuterat för- och nackdelar med en etnofederal stat, och vilka möjliga utfall en federal stat baserad på etnicitet kan generera. Vi har även visat på Rysslands federala styre, mer specifikt Jeltsins och Putins olika politiska agendor, för att kunna avgöra om och hur det har påverkat konflikten i Tjetjenien.

Precis som Cornell argumenterar så har territoriell kontroll över ett område där en minoritet är i majoritet blivit en konflikt. Tjetjenien, vilken har en dominerande andel tjetjener, har länge lett en kamp för självstyre, och den regionala koncentrationen av minoritetsgruppen har blivit en faktor för väpnad och våldsam konflikt (Cornell 2002: 245). Både Gurr och Nordqvist menar att regionalt självstyre och autonomi är ett effektivt sätt att lösa konflikter över ett territorium med etniska minoriteter. Varför har då Tjetjenien upplevt konflikt i snart tjugo år?

Ett enkelt svar skulle kunna vara att det begränsade självstyret som Tjetjenien upplevt, inte har varit tillräckligt, och endast fullständig självständighet hade skapat ett slut på konflikten. Då kan man undra varför tjetjenerna inte röstade emot Putins förslag efter det andra kriget, om att göra Tjetjenien till en republik inom den ryska federationen med autonomt självstyre. Svaret borde bli att konflikten då inte handlar om ett självständigt Tjetjenien, men samtidigt har självständighetskampen och separatiströrelserna varit centrala i konflikten. Istället kan det bero på vilka möjligheter tjetjenerna egentligen hade att rösta nej, och vilka effekterna hade blivit av det. I slutändan är det ändå Ryssland som är den militärt överlägsna makten, och kanske kände tjetjenerna efter det andra kriget att de aldrig skulle kunna slå sig fria från en starkare stat. En annan orsak kan vara att Tjetjenien efter det andra kriget var ett kraftigt försvagat land, med ungefär 80 % av landets ekonomiska potential sönderbombat, tusentals tjetjener på flykt, och huvudstaden Groznyj i stort sett ödelagd (Freedomhouse). Kanske var Tjetjenien inte starkt nog att efter två förluster i krig och ett land i ruiner, att bli självständigt.

Som nämnt tidigare så finns det så väl för- som nackdelar med etnofederala statsskick och maktdelning längs med etniska linjer. I Ryssland har det federala styret inneburit såväl fred, som krig. Dock är Tjetjenien den delrepublik som upplevt störst och mest konflikt. Här blir Cornells idé om autonomi som en drivande faktor för konflikt och ökade krav på självständighet intressant. Grundtanken är att desto mer självständighet ett område får, desto mer makt att bli självständiga får området, och desto större blir drivkraften att bli självständiga.

Genom självstyre får området den institutionella styrka som behövs för att bli en egen stat, samtidigt som den nationella andan växer i takt med att området får mer bestämmanderätt och fler egna nationella symboler (exempelvis en president). Bogdanor beskriver hur en federal stat kan ha en svag nationell identitet, eftersom den är mer öppen för regionala uttryck av identiteter (Bogdanor 1997: 67). I Tjetjenien finns starka motsättningar mot ryssarna på grund soldaternas övergrepp, under framförallt det andra kriget, och det är svårt att se att tjetjener och ryssar skulle dela någon sorts nationell identitet (DN.se). Den tjetjenska separatiströrelsen kan grunda sig i Rysslands behandling och hårda linje mot tjetjenerna, dels efter andra världskriget (deportationen till Gulag), och det brutala andra kriget, där ryska soldater begick krigsbrott mot den tjetjenska civilbefolkningen.

Det finns även en annan stark faktor i det tjetjenska kriget som inte är kopplad till federalism, men som dock är värd att nämna eftersom den kan ses som orsak till konflikten, men som framförallt är ett karaktärsdrag av den tjetjenska etniska identiteten. Nästan alla tjetjener är muslimer, i motsats till ryssarna, vilka framförallt är rysk-ortodoxa. Detta har varit en starkt bidragande faktor i separatiströrelsen, vilken speciellt efter andra kriget, haft islamistiska förtecken, och en av anledningarna till varför många tjetjener hellre vill ha en egen islamistisk stat.

Den ryska federalismens effekter på konflikten i Tjetjenien kan kopplas till båda första och andra krigsutbrottet. Det första kriget påverkas av decentraliserings politiken under Jeltsin. Han ville att regionerna och republikerna skulle få mer självbestämmanderätt, vilket var en motreaktion till Sovjetunionens kollaps, då centralmakten varit oerhört stark. Det som inte Jeltsin hade räknat med var den starka nationalistiska rörelsen i Tjetjenien som inte nöjde sig med enbart autonomi utan krävde självstyre, vilket eldades på av deras starke ledare, general Dudayev. Även om Jeltsin var för en större decentralisering så kunde varken han eller den ryska hemma opinionen acceptera självständighet i Tjetjenien. Detta berodde även på oro för att självständighetskrav skulle sprida sig till andra ryska republiker. Jeltsin var tvungen att skicka trupper för att befästa Moskvas maktposition i Tjetjenien, vilket utlöste det första kriget.

För att vinna presidentvalet 1999-2000 lovade Putin att han skulle ta federationen ur "kaos", som han beskrev det. Putin ansåg att decentralisering som varit den rådande politiken i Ryssland var direkt skadlig för federationen. Därför lanserade han en plan för att i högre grad centralisera makten i federationen och genom detta skapa en större enighet. Framförallt kan det ses som ett sätt att hindra regioner och republiker från att bryta sig ur den ryska federationen.

I Putins plan för att stabilisera Tjetjenien var ett av verktygen den så kallade "Chechenization", som skulle flytta ansvaret för konflikten från Ryssland till tjetjenerna själva. Trots denna handlingsplan så verkar det som om Putin inte var beredd att helt släppa kontrollen, utan Moskva trogna Ahkmed Kadyrov utnämns till kandidat och vinner stort. Tjetjenien fick genom röstningen en ny konstitution och mer autonomi som delrepublik i Ryssland, men samtidigt är det Putins man

som sitter vid makten. Moskva vill skapa ett lokalt maktcentrum som är kapabelt att lösa konflikten inom republiken utan en större inblandning av ryska trupper. Samtidigt förblir Tjetjenien troget Moskva och underordnas federationen.

Putins politik i det andra kriget påverkades av en rysk hemmaopinion som motsatte sig det höga antalet ryska soldater som dog, men att "förlora" Tjetjenien genom att helt lämna det, hade hemmaopinionen inte heller godkänt. Som vi ser det så var detta en bra lösning ur Putins synvinkel, Moskva lyckades få kontroll över området samtidigt som de grupper som innan anföll Ryssland nu anfäller varandra i kampen om makten.

4.1 Slutsats

Slutligen är det dags att återgå till den inledande problemformulering för att utifrån uppsatsen och analysen ge ett svar på frågeställningen; På vilket vis har federalismens mekanismer påverkat konflikten i Tjetjenien? Vilken roll har det ryska federala statsskicket haft för konflikten i Tjetjenien?

De konfliktlösande fördelar vilka vissa författare anser att federalism besitter, verkar inte ha fungerat som den "cure-all" lösning för Tjetjenien, som Meyer talar om. Istället förefaller det som om Cornells idé om att territoriell autonomi för en minoritet snarare ökar än minskar risken för väpnad konflikt, är applicerbar på Tjetjenien. Dock är det värt att återigen nämna att Tjetjenien är ett av få fall i Ryssland (med vissa undantag för Dagestan och Tatarstan), som har haft konflikt. Därför kan man inte säga något generellt om Rysslands federala statsskick, utan endast om fallet Tjetjenien. Dock verkar det som om konflikten ändrat riktning och självständighetskraven framstår inte lika högljudda nu som under 90-talet. Det kan vara så att de helt enkelt bara blivit nedslagna med våld av Ryssland, men det kan även vara så att de ändrat riktning och mer är inriktade på att bilda en kaukasisk islamsk stat, vilken även inbegriper delar av grannrepublikerna. Det kan även vara lugnt så länge en Moskva trogen president sitter vid makten, men om Kadyrov försvinner finns kanske möjligheten att en större självständighetsivrare kommer till makten, vilket kan utlösa ytterligare konflikt.

Däremot menar vi att man kan se kopplingar mellan den politik som Ryssland har fört rörande centralmaktens förhållande till sina subjekt, till de bägge konfliktutbrotten i Tjetjenien. Jeltsins decentraliseringspolitik gav tillfälle för Tjetjenien att slå sig fria och få mer autonomitet, medan Putins centralisering utlöste ytterligare ett krig och istället satte en Moskvatrogen man på presidentposten.

Vi inser att det är ganska uppenbart att Rysslands politik har påverkat konflikten i Tjetjenien, men vi hoppas att vi belyser på vilket vis Rysslands federala statsskick har påverkat konfliktförloppet, och att man även utifrån vår slutsats kan konstatera att det än så länge inte verkar finnas några universallösningar för etniskt delade stater.

5 Referenser

- Bogdanor, Vernon (1997). "Forms of autonomy and the Protection of Minorities", i *Daedalus*, Vol. 126, No. 2, sid 65-87.
- Chebankova, Elena (2008). "Adaptive Federalism and Federation in Putin's Russia", i *Europe- Asia studies*, 60:6, 989-1009.
- Cornell, Svante E (2002). "Autonomy as a source of conflict: Caucasian Conflicts in a Theoretical Perspective", i *World Politics*, Vol 54, No. 2, sid 245-276.
- Danreuther, Roland - March, Luke (2008). "Chechnya: Has Moscow Won?", i *Survival*, 50:4, 97-112.
- Dunlop, John B. (1998). *Russia confronts Chechnya - Roots of a separatist conflict*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Gurr, Ted Robert (1994). "Peoples against States: Ethnopolitical Conflict and the Changing World System", i *International Studies Quarterly* (1994) 38, sid 347-377.
- Hague & Harrop (2007). *Comparative Government and Politics – An Introduction. 7th edition*. Basingstore: Palgrave Macmillian.
- Kaloudis, Stergos (2007). "The Institutional Design of Russian Federalism: A Comparative Study of Three Republics; Tatarstan, Dagestan and Chechnya", i *Demokratizatsiya* , 15:1, 139-152.
- Lipjhardt, Arend (2004). "Constitutional Design for divided societies", i *Journal of Democracy*, Vol. 54, No. 2, sid 96-109.
- Nordquist, Kjell-Åke (1998). Autonomy as a Conflict-Solving Mechanism: An Overview", I Markku Suksi, red, *Autonomy: Applications and Implications*, sid 59. Haag: Kluwer.
- Ross, Cameron (2000). "Federalism and democratization in Russia", i *Communist and Post- Communist Studies*, 33, 403-420.
- Ross, Cameron (2003). "Putin's federal reforms and the consolidation of federalism in Russia: one step forward, two steps back!", i *Communist and Post- Communist Studies*, 36, 29-47.
- Ware, Robert (2009). "Chechenization: Ironies and Intracacies", i *The Brown Journal of World Affairs*, 15:2, 157-169.
- BBC: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/2565049.stm (Hämtad den 22/12 2009)
- UCDP: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=132&regionSelect=9-Eastern Europe#> (Hämtad den 22/12 2009)

UCDP:2:

http://www.pcr.uu.se/gpdata/gpcountry.php?id=132&regionSelect=9-Eastern_Europe# (Hämtad den 5/1 2010)

Freedomhouse:

<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2009&country=7753> (Hämtad den 22/12 2009)

Svenska Freds:

<http://www.svenskafreds.se/konflikthantering/faktablad/rysslandtjetjenien.pdf>
(Hämtad den 3/1 2010)

DN: http://www.svd.se/nyheter/utrikes/i-tjetjenien-galler-kadyrovs-lag_3213113.svd (Hämtad den 3/1 2010)

Landguiden: <http://www.landguiden.se/> Land: Ryssland (Hämtad den 4/1 2010)

The Russian Federal State Statistics Service:

<http://www.gks.ru/scripts/free/1c.exe?XXXX09F.2.1/010000R> (Hämtad den 4/10 2010)

Wikipedia:

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_active_autonomist_and_secessionist_movements (Hämtad den 7/1 2010)